

هۆنراوهی بهره و موکوریان

مامۆستا ههزار



www.gagesh.com

که‌ریم دانشیار

www.gagesh.com

به ره و موکوريان

شهوہ تاريکه کش و ماتہ زهوى
کهوتہ خه و کيوى، کهوى دار و دهوى
تووتهک و گوين و کوند وشيارن
پوژ وچانيانه به شهو پپر کارن
لهو ههموو جانه وه رهى وه رده کهوى
نازه نينيش هه به لاي لاييى دهوى
شنه باى ورده گولاو ده پپرژينيى
پپى سپيراوه گه لا پارژينيى
خوپ خوپى ناوه له به فرى سهر کهل
خوش هه وای تيکه له زهنگى سهر کهل
سهگ به دهه پرخه وه دهه دهه دهه مپى
له خهوا ديويه گورگ به رخ دهه پى
بو ق له سهر نوينى قورپن قيرهى دى
سيسره ژى تارى شپه و سپره دى
جار و بارهش که له شير ده خوئنى
بانگ له نه ستيره ده کا بيدويى
ئاگرى شوان ده گپى لهو دووره
بووکی خيوى شهوه ، تارای سووره
گهشن نه ستيره چ به رزن، چ نه وين
گشتى پيت وايه نه وينداری زه وين
زور به پاريزه وه ههست راده گرن
به هوميدیکه وه چاو داده گرن

مانگ نهوا تازه له ناسو دهردى
کومه لى هه وره سپيلکهى بهردى
وهک منالى کزى باب ناواره
چاوه پى بوون وه گه پى دووباره
وا رهوى مژ له بهر نه و پيواره
گهش و روون بوونه وه بهو دیداره
به لهز و هه لپه هه موو زور به دهون
هيئدى پيشره ون و برى دوا ده کهون
گش به ره و پيرى ده چن زووى بگه نى
مانگ له خوشيان ده گرى و پيش ده که نى
ديمه نى روون و جگر سووتاه

ئاگرى دوورى به تين و تاوه
يهك يهكى گرتهنن هاميز پووخوش
ههوريبه ههور و له پوويا پووپوش
پاش گهلى ماچ و له باوهش كردن
تيشكى زيويى لهسهر بهش كردن
چاك و خووشى دهگهل ئهستيران كرد
كهوته خو و بووكى زهويى جوان كرد
ئاوى كانياوى كه ويينه نويينه
دلى خووى داوهتى دل بزويينه

شهوهكى بولبوله دهچريكىنى
تا به لاوك دلى گول بستينى
ده ئهتوش ههسته خهياالى خاوم
من ئهگهر توم نهبي، زور داماوم!
لهم ههزارخانهيه بمهينه دهري
بمبه دهشت و دهري بمگيره سهري
دهست و بردى شنهباوم بو زين كه
جييم دهگهل خوت له ههيف دابين كه
سهيرى خاكي موكوريم دى به دلا
تا نهچووين خوم و دل و توش به گلا
سهري ههلبينمهوه لهو مهلبهنده
گهرچى لهش دووره لهوى دل بهنده

لاجان

دهشتى لاجانى بهههشتى پيشووم
هونهرم گهر ههبي، لهو را تيشووم
ئيره بوو لانكى يهكهه دلدريم
ليره ههلبوو سهرهتاي خهباريم
چاوى كارمامزى خستيميه كهمهند
نازى پيدام و دل و هوشمى سهند
هينده فرميسكه لهوى رشتوومه
هيئدى لهو رازه لهوى ناشتوومه
بيتهدهر، گوله له خويناو پر خوى
بيته بهر، درك و گولى لى دهروى!
چاوى من بوو به دريژى شهوگار
ملهبارانى دهگهل ههورى بههار

ڀاده مان ديدہ ڪہم و ئہ ستيڙہ
 ڪامي زورتر بہ خہوي ڪہم فيڙہ
 من و پہ روانہ دہ مان ڪردہ گرہ و
 ڪي لہ سووتان بہ گرہ؟ من يا ئہ و
 گر و يار ڪيپہ لہ ڪي جوان چاڪتر
 شوقي يار دہ رددہ ڪہوت پروناڪتر
 ڙيني شاديم لہ ڙوانگہي نيڙا
 بہ بڙانگم گلہ ڪہي دابيڙا
 بو بزہي ليو تہ مہني لاويم گوشت
 بو پوانين ، زووخاوي چاوم پشت
 نرخي ماچيڪي دل و دينم دا
 ئہ مہ چہ رخي بہ ہہ موو ڙينم دا
 گہرچي نازدار و ہہ ڙار پيڪ نہ دہ ہات
 مہ خمہر و ڪونہ دہ وار ليڪ نہ دہ ہات
 ئہوي من پييم گہيي ديسان زورہ
 بہ خششي دہستي ئہوين چہند جوڙہ
 تووشي دہردی دل دلداران بووم
 شياوي ناو ڪومہ لي خہ مباران بووم
 چاوي ہہر سوورم و پہنگي زہردم
 دل و گہرم و ہہناسہي سہردم
 بيڙي سہرشييت و سہري شيواوم
 چم نہ بوو، پاڪي ئہوين پيي داوم
 گہنج و ساماني ہہ ڙاريم ڪہ ہہيہ
 سوودي سہوداي سہري ئہو سہردہ مہيہ
 شہوہ ڪہي ڪورته دہبا واز بينين
 دل و ہار چيدي نہ ہارو وڙينين

ماسوي

ماسوو، ئہو ڪيوہ ہہ وارگہي دل بوو
 جواني لہو نيوہ گولي سہرچل بوو
 ليڪ دہ ہالائين دہ سہمل شہوگاران
 ئہو بہ ناز ، من بہ نزي دلداران

قازياوئ

چۆمى قازياوئ له خيلى خالان
شلەژاندوومى دهگه‌ل مندا لان
خانوو په‌مليينه له لام خوښ بوو، به لام
ليم ده‌رووخايه وه ، ئيستهش هه‌روام

پردى سوور

پردى سوور ئاخۆ له‌بيرت ماوم
به نه‌مامى له ده‌راوت پواوم !
سه‌رده‌ميک پيره‌وى دلداران بووى
سه‌ر له ئيواره مه‌کووى ياران بووى
هه‌ينوان جه‌ژنه بوو ده‌ور و به‌رى تو
به‌زم و خوښى بوو له سايه‌ى سه‌رى تو
به‌ند و به‌ستى هه‌يه بت بزوينى
بشكى ئه‌و ده‌سته دلت ده‌شکينى

ئه‌وبه‌رى گرد

گره‌به‌ردئ هه‌يه له‌وبه‌ر گرده
پوو به‌ کوردايه‌تى بو من پرده
دوور له چاوى چه‌ته، کورديم دينا
ليره ده‌م خوينا ده‌وه، خوم راهينا

باغى مكايل

پيم بلئ باغى مكايل . چۆنى ؟
هه‌روه‌كو پيشوو به‌ ره‌نگ و بۆنى ؟
ديمه‌نى سه‌وزه گيا و دارانت
چۆنه‌؟ چۆن ماوى ده‌گه‌ل يارانت ؟
ئيه‌سته‌كەش بو گه‌پ و به‌زم و ئاهه‌نگ
دينه لات كيژ و كورپ شوخ و شه‌نگ ؟
لاوى دل‌به‌ند و به‌ دل دلتەپ و ساز
كيژى پشتيند شل و چاو باز و به‌ناز
دل و ليو چه‌سپى به‌ك و ده‌س له‌ ملن ؟

دینه باوہشت و بہسہرتا دہتلن ؟
دیتہ گویت ماچ و چپہی ئوخہی و گیان ؟
بوت دہلئ "ماملئ" روظان و شہوان
یان قولہی شینی تولہی تارانئ
دای گہماروت و نہوہک جارانی
باغی ئہوبہر بہ بہر و فینکی دلن
یان لہ بیگانہ دژ و دل بہ کولن ؟

داری خہزایی

دارہ تووی بہژنی خہزایی ماوی ؟
ہہر گہش و دلتہری، یان ژاکاوی؟
بہ بہر و سیبہری ؟ کئ دیتہ سویت؟
کوردی خومالییہ میوانی نویت؟
چاوہکھی تووی دہنواند ہہر ماوہ
ہہر وہکو چاوی ہہتیو پر ئاوہ ؟

گراو

مہلئ سوپراوہ گراو جئ نزمہ
بوره خزمیکی دوو چاوی کزمہ
بہر لہ خووی کووہ دہکا پیچ وایہ
شوہرشی گہرمی لہ بن سہر دایہ

تاقہ دار

تاقہدار ہہر بژی داری چاکی
بہ رہگ و دل پتہوی بی باکی
زور بہ میوان و لہ کہس ناپرسی
وہکوو بیکہس لہ تہرس ناترسی
جار و بار بیژہ بہ مہمودکانئ
گورہ سہریاز ہہیہ سمکو کوانئ ؟

شارى مەھاباد

دۆلەت ۋا شارى مەھابادە ۋەرە
كابهتە، پروگهتە، كپنووشى بەرە
تۆزى لە ۋا خاكە بە سەر خۆتا كە
تۆزى نايابە لە دنيا تاكە
تۆزى چاۋى دۆلى نابىنايە
لېرە كل بوو كلكەكەى سىنايە
لە چ جى ناۋى مەھاباد بىنى
بۆ ھەموو چاۋى بەرز دەنوۋىنى

شارى ئازايان

ھەر ھەبى، شارى نەبەردى ۋ مەردى
جوانترين پارچە بەھەشتى ھەردى
رەۋەز ۋ لانى پىلنگ ۋ شىران
جىبى بە خويىن رزتنى خويىن مژ فىران
باۋەشى گەرمى بداغ سولتانى
لېرەۋە تىپەپى غەۋسى سانى
گىيانى خۆى داۋە بە تۆ شىخ بابا
باۋى شادى بوو ئەگەر ئەۋ مابا
لە پەنات ۋرگى مەلىك زادە درپا
ئاگرى مەرگى عەجەم لېرە گرا
گوللە سى تىرى تىفەنگى سمكۆ
كەللە سەربازى لە تۆ كردن كۆ
كۆمەلى ژىنەۋە، پۆلەى تۆ بوو
بوۋنى بۆ ساندن ۋ تۆلەى تۆ بوو
ھەر لە زوو را بە ھەۋاى لاي لايى
پىت نىشان داۋە پچەى ئازايى
رەگ ۋ خويىن ، ھىزى دل ۋ ئەژنۆى بوۋى
خەۋ پەرىن ۋ دنەدەر ھەر تۆ بوۋى
كىز ۋ لاۋانى بەخىوت كردن
كى دەزانى چىپە ترسى مردن !
ئەۋ كچەى خىشلى سەرى پەلكى گولن
گرزى روۋى دوژمن ۋ ئاگر لە دلن
پۆزى خۆشى كە بزەى دەم چەمەنن
پۆزى مەيدان بە مەرگ پىدەكەنن
كۆرەكان ھەر ۋەكو دىمەن تەرزى
لاى نەترسان يەكەمىن سەربەرزى

هه‌رای (ژ . ک)

پاپه‌په‌ئ کۆمه‌لی «ژی ، کاف» کردی
چه‌په‌لی دیلی له داوین شوردی
باغه‌که‌ت پر له نه‌مامی به‌ر هات
کاتی خوین پشتن و دانی سه‌ر هات
تا له سه‌رتا به‌ره‌ئ ئالاکه‌ت
پاله‌وان بوونه‌ فیدای بالاکه‌ت

وره به‌رنه‌دان

دوژمنت گه‌رچی به‌ زۆری و گزه‌ بوو
دۆسته بیگانه‌که‌ش ئه‌و دهم قزه‌ بوو
ناهومی‌دی کورپی کورد ناناسی
باش ده‌زانی که‌ له‌ خوینمژ راسی
خوین پڙا، پۆله‌ کوژا، که‌لله‌ پڙا
خوین پڙان خۆشه‌ که‌ ئابروو نه‌پڙا
ناوی به‌رزت له‌ سه‌رووی به‌رزان بوو
بۆ گورگ لاشه‌ عه‌جه‌م هه‌رزان بوو

خۆ به‌خشین

گه‌رچی که‌وتیته‌وه‌ به‌ر چنگورپی ده‌ل
گه‌رچی هیندیگ له‌ چه‌مت بوونه‌ چه‌قه‌ل
زۆر کورپی وات هه‌بوو خۆیان به‌خشی
خوینی گه‌شیان گلی تۆی پئی نه‌خشی
گۆرپی پیروزی حوسین و قازی
باشترین به‌لگه‌یه‌ بۆ شانازی

دل‌دانه‌وه

نه‌چی دل‌مه‌ند بی له‌وه‌ی هاته‌ سه‌رت
زۆر که‌سی وات هه‌یه‌ بمرن له‌ به‌رت
دوژمنت پیی وه‌نه‌بی بۆی ده‌لوئ
کورپه‌ کورد خه‌نجه‌ره‌که‌ت بۆ ده‌سوئ
ئاو نییه‌ خوینی شه‌هیدان نه‌وته
هه‌ل ده‌بی و هه‌ل له‌ ژیان هه‌لکه‌وته
لاشی لاوانی وه‌بن گل که‌وتن

وان له لای ئیمه له ناو دل خهوتن
 ههر بینا شوږشه کت هاته وه گه پ
 سه رنه وی بوو عهجه می پاشه ل ته پ
 خه نجه رم چه رمی له بهر دامالی
 خوینی خوئی لاش و سه ری رامالی
 وا به گیر دیته وه ریی نابی هه لی
 مه مکوژه و ههرچی ده که ی بیکه، ده لی
 وا ته می ده کړی له فیږگه ی شوږش
 تاوی دا و بچته وه گوږی کوږش
 کورده واری له ده می بیگانه
 شیره تریاک نییه وه ک سندانه
 نه وی لای وایه نه توئی پی ده خوردی
 ده بی تالوی به ده م دا بکړی

خوښی دوا روژ

با به خوین لاجی په له ی ده س پیسان
 ده شه کی له و سه ره ئالا دیسان
 لاوه کوردت هه یه ئالا هه ل کا
 لاوه یی ناشی ده سی تی که ل کا
 ده په وی توژ و ته می ژیر ده ستی
 ده یگرین په شبه له کی سه ره به ستی
 پیس و چاو شوږ سه ری پی شوږ ده کړی
 گوږی داگیرکه ری پی گوږ ده کړی
 لاوی ئازا و کوږ و مه رد و په ندت
 زور کچی گولبه ده م و لیو قه ندت
 شان به شان ده س له ده سا گووه ونده
 ریکی یه ک دینه وه شه نده و مه نده
 پی، که ده یده ن به زه وی، بووله رزه
 زه رده لیمو ده لهرن له و به رزه
 گوږه سه گ نه و ده مه وا دا ده ته پین
 تا زه وی زه وییبه ئیتر لیټ نه چه پین

خوم چونم

من به بی تو که ده پرسی چونم !
 له ته شه ن دایه برینی کونم
 دوور له بالات له ژیانم زیزم
 سیس و بابرده گه لای پاییزم

چاوه كانم كه له چاوكهت دوورن
 وهك سهري كولمي كچانت سوورن
 پهنگي خال و كه زيبان جهرگي رهم
 وهك كه مهربان كز و باريكه له شم
 پهنگ و پووم زهرده نه وهك گهردي زهره
 زهردي بيگهردييه هم، نه وهي دهره
 لهش به بار، توژي ژيانم پيوه
 له لكه و وهك لكه باري ليوم*
 نه شهوه شهوم و نه پوژم پوژه
 داخ له دل بوومه گريي بهركوژه *

*گيانم له سهر لكه و له كهوتن و وهرين نيزيكه و وهك په ليه كه به سهر ليومه وه، وا ده زانن باره
 له سهر ليوم نيشتووه.
 * وهك دوگمهي سهر سنگ و يه خهم، كه له سنگ نيزيكه و نايبيني و زور به داخه وهيه و جهرگي
 كون كونه.

.....

تو چوون ماوي !

چووني تو؟ چونه دهر و كولانت ؟
 ديمه ني بهرز و خر و خولانت ؟
 هه موو لا كونه گراوي خو من
 مه مي بيچاره م و زينن بو من
 سروكه ي قورغي شنه ي بيگهرده ؟
 وهك هه ناسه ي منه بو تو! سهرده ؟
 گهره كي شوان، دلي ههر وا گهرمه
 چاو ره قى ههر هه يه، يان چاو نه رمه
 ناوي گهر ماوي شوجاع ههر شو ره ؟
 شهوي جيژنان هه يه سهر له نگو ره ؟*
 ديارى شايانه كه بدرئ پيشكيش ؟
 تور و كاهوو، كه له مي شاده روپيش
 پرزگه يي يادئ له ناواره ده كا ؟
 مه ولهوي دهردي دلان چاره ده كا ؟
 نويزگه يه كيش هه يه له و دهور و به ره
 باغ و بيستاني مه لاي سه لكه كه ره
 ماله كه م يادي جواني خير بي
 ههر كه سي نه مني له تو كرد، كويز بي
 سي به ري باو له سهرم بوو نه وده م
 باغي شادي له بهرم بوو، نه وده م

دوور خرام وا له كهس و خوشك و برام
 گيژی تاریکه شهوم، دووره چرام
 خاله سوورته چ دهكا؟ ههر چاكه؟
 يا خو داکه وتووہ ريکی خاکه
 خانه قاي نه هری به خوین رهنگاوه
 ری شهیدان بووه، به لگه ی ماوه
 گویم له شیخ قادره بانگ ئاوازی
 بو گه لی کورده به سهد شانازی
 بهر به سیداره دلت رانه چه نی
 بو وتنه بمره زیانت دده نی
 چونه مزگه وتی هه باساغامان ؟
 تات و بهر سییه ر و تووی، ههر وا مان؟
 وه کو ئه و سایه فهقی ده خوینن؟
 وه کو من دهقنه له مالان دینن؟
 که ده لین زینی منالی گه مه بوو
 ئه وده مه جی گه پ و گالتهم ئه مه بوو

گالتھی ئه و سه رده مه

خواس و سه رقووت و له خو لا گه وزیو
 پیتی چووی پهل بوو به دهستی قه لشیو
 ئیوهییه، ته وغیییه، شه گگه و چگ و پک
 لیکی زاری ده تکاندم تک تک
 وهک هه لووک لی ر و له وی هه لده به زیم
 سوپ و شیشوقه بو چاره ی وه ره زیم
 مه زره قم یار و هه وال مه رمه پ بوو
 قوچه کانیم چه کی راو و شه پ بوو
 خازهل ی و حه نزه ل و ئاوروچکه به گشت
 توپه راکردن و کهری سووری به پشت
 یان مه لا تهق تهقه یان هه نگله شه له
 جیژنه بوو ئه و هه له، پوی به په له
 جه غز و سووردانی به دهوری خو ما
 له و هه موو چه رخه خولیکم بو ما
 تازه وا بوومه ته گوچان به ده سی
 لیم وه دی دیته وه حولله ی مه ره سی
 رۆژی ماندوو به خه یالی شه و بووم
 شه و له بهر به زم و گه مه م بی خه و بووم
 ریژه چوقلی که له سه ر هه ورازان
 یاری برژانگی منن ها ورازان *

ديسان گهړهك و جوانه كانى

«سه رخرې» زورترى هه مووان به شى توم
كوړپه بيكي خړه كهى باوه شى توم
يه كه مين جيبه كى ، ليم دانا پيم
كوړى خوتم بته ويم يان نه ته ويم
گهړه كى «قوبله» نه بووين پيدا
بى سهر و شوينه وه فايي تيدا
شيرنيك ليره به ناز ته شيه كى رست
شيرنى كيوكه نه كهى له بره و خست
«گهړهك ئه رمه نيه» به هه شتى گورين
پوو له هه لايه ده كهى، هه ر حورين
سه رده ميك چاو رهش و چاو شينيك بوون
بو سړى جهرگى ته زيو تينيك بوون
«سه رپلوسك» دل و چاوم له وييه
به ره گه و رپره وى ئاسكى كه وييه
سوڤى گه ر به زمى به هه شتت گه ره كه
تويژى باويژه، وه ره ئه م گه ره كه
«پش قه لا» دى و ده چن ئيواران
دهس له مل تونگه له شان نازداران
تاخى «حاجى حه سهن»ى له و په ريبه
حه جى سه رويشكى نييه، دل ته ريبه
دل به خه م وه رگه رى زوى دى ننه وه جى
گه رمه ماچ خيره له جى ده چنه حه جى

ناو بازاره كه

بو هه ژار ديتنى بازار دهرده
دهس كه والايه دهسى لى به رده
تو بللى، تازه بخوين تير و ته سهل
چاى عيماديش و كه بابى حه مه سهل
خه لكى بازاره كه هه روا مه ردن!
گولى بهر دوست و له دوژمن به ردن!
چاخى دژوارى له مهيدان ده چه قن
تاى ته رازووى يهك و تيكرا ده ته قن!
هه ر به بيگانه ده كه ن گالهى خوش
دهردى سه رتپيه ته ماتهى بيهوش! *

بهستين

دلّه سهيريكه له دهم بهستينئ
ديده مهستيك له منت نهستينئ
چاوکه ژالانى له چهّم ئاو دینن
دهم به جادون و دلان دهرفينن
پرچه پرچينه، کراس هر چينه
هر نزاى گيانه له رپئى ئامينه

چوار چرا

چوارچرا رهنگه ببيسى دهنگم
وام له سهر تيزه ههواخواى جهنگم
بهشخورا و مهرگى دهوئى ئاشتيخواز
گرپئى دار ناشكئ به بئ بيور و پواز
توزئ راوهسته، ئيتز گوئ ههله
راخه كهولئ عهجهّم وخوئ ههله
دهچهقنينينه وه دارى تولّه
شاخى شاخدار دهپهريئ بو كوله

كوچهى جوولهكان

پوو له كولانى جووان كهين نامه
له ههمووى بيره وهرى خهبيامه
ئهوى تپئى نهچووه دلئى پر له خهमे
تهنگ و تاريكى ههبيئ: پرچ و دهمه
ئهو كچه (جوو) انه كه مهى دهفروشن
نازى چاوانه به مهى دهفروشن

جا چبكهين ؟

له ههوار «ماملئ» مريهم بيئئ
هيند به ئارامى كه شير نهپرژينئ
جوانه چاروكه به دابى بلباس
له پهري مپيشئ تهنك تر بئ كراس
رهنگى خوش بيته پهناى دهنگى خوش
شيت و شوورن ده مى خوش بير و هوش
بهسته پيكي من و ئاوازي ئه
پازى دلخوازي من و سازى ئه

وهرگرين باده له دهست مهيكيرئ
خوش و مهستانه بليين چهند ديرئ

بهستهكه

ئەى مههاباد گولئ سهرتوپئ زهوى
زياد له ههر جوانئ وه بهر دل دهكهوى
ههر كهسئ جارئ ئەوتو ناسيئ
خوش و جوانتر ده بئ چئ ديئ !
كبييه ژيا بئ له بهههشتئ خوادا
دلئ ههلهگرئ كه لاي لئ لادا!

ئەدى بو بئ دهنگن !

هونەر و نووسه رهكانت له چييان
چونه تا سهر به ههواى تو نهژيان ؟
«خاله مين» زيرهك و پسيوپرى چييه
چاوى سوور و تهپرى وشك و سبييه!
توپ بوو، ئەو توپئ كه دهىگرت به زوخال
گهنم و جو چاندنى هه لئا به ته مال !
«سه وزه سيس» ناوى دهئئ كارى بهجئ
نيوه نووزهى مه م و سيامه ند و خهجئ
ئهمه ده زمان نييه بيفروشى به گهل
دهردى زورى دهوئ شهل ده رچئ له زهل
«هيمن» ئەو بولبوله سهر بئ تووكه
چونه ليئ نايه چ جووكه و نووكه !
كوانئ ئەو سينگه كه «ماژينو» بوو !
سهر له مهيدانى نه بهردا گو بوو
وهكوو بيستووومه له ميرووله بهزى
دلئ وا گهرم و گورپت سهيره تهزى !
كوا تفهنگى دهس و راوى كامه !
گوشه گيرى چييه ئاغاي دامه
بو دژه و ئەژنو دهباهش دهگرئ
يان به سه رهزى بژى يان بمرئ !
نيشتمان ههر كهسئ بو بمرئ ، نه مرد
لهشى سهر دوشه كه هيچ بههرى نه برد

دەبا بېشىلیم

لیم گەرئ دل به زوخاو و خوینم
با له دوور، دووره برام بدوینم :
کاکه مەرگی من و تو کوا وا بوون؟

.....
هەرچی دهرد و کولّه بهر من بکهوئ
توش وهکو خوشی بهجئ مینى لهوئ؟
بیر و پینووس و دس و دل یهک بوو
دوانه یهک بوون و بهدهم یهک چهک بوو
تو ئه وینداری تهلان و بهرد بووی
دژى ساي گهردهن و زپری زهرد بووی
سویند و پهیمان بوو نهگورپی، گورای
وازی وازی له سهری دای، دورای
بولبولی کورد وهکو قهل دهنوینئ
بیزی بی بو کورپی شا بخوینئ
بالئ بشکئ و پهل و پوی هلبوهرئ
مهل بکا زهمزه مه بو جاشه کهرئ
ئوه چت کردووه بی من، هیمن ؟
تیر و تانهت فره لیمن، پیمن
نەت کرا بدری لهخوت ئه و پهردهی
دس له گوشتاو و پلاوئ بهردهی !
لیم بیووره که ئه وهند بهر لومی
شینه بو خومی دهکهه، توش خومی
ئسته کهش نهچوه بجئ ، چوو رویی
وهروه ناو گهل و خزم و خوئی
بو گهلت بیژه ههتا رورزی مهرگ
بی منهت، بی تمهن و نان و بهرگ
رکه راکه و ببه هاودهنگی خوم
بی کرپژ به و ببه هاورپهنگی خوم
با دهسهومل مهلی بیچاران بین
هەر «ههژار هیمن» هکهی جارن بین
نیشتمان وهک مهله، نووسهر باله
هەر مهلی بالئ شکا، جیی چاله
دلّه وشیار بهوه مهستی بهسته
رئ و شوین بهرمهده، خو دابهسته

گهشتیک بکهین

به ره ژیر بیه وه، نویژگه ی سوره
زور مه لای لین، که نه چووم بمبووره
له و مه لایانه یه کی زل جاشه
خه رته له و چاوی له پینج شه ش لاشه
تاخی «داروغه» یه جیی بیره وه ری
بیر نه ویستاش ده گه ری ده ور و به ری
ترسی داروغه نه مابوو نه وده م
دل به ئاواتی ژیا بوو نه وده م!
«کو پین ئاوا» دلی هه ر ئاوا بی
زور دلّاوا بوو سپارده ی خوا بی
تیری چاوبازی له جه رگم راچوو
کوشتمی و خوینه که شم هه ر وا چوو

له سه ر داشامه جید

وام له سه ر «داسه مه جید» ویستاوم
گیانه گه ش بوته وه، روونن چاوم
دلّه بی دیده نی نه م دیمه نه که
«لاله باس» دیاره له گو می «ته نه که»
«می شه کورتانی» ببینه و «یه رغوو»
بیره دا باری مه نیج تیپه ر بوو
دلگوشایه و گه شه «باغی سیسه»
ترسی نه و ناوه له و چاوی پیسه
.....

.....
ئاوی نه سکه نده ری له شوین ویل بوو
له کن نه و ناوه خناو و لیل بوو
«کانی مام قه مبه ر» له لیلی پروانه
دیمه نی جوانی ده می جیژنانه
پر که ژال، نه و که ژه زه رد و سووره
چت ده وی به ر ده مه، هه ر خه م دووره
پیره سه ر سه وزه که «نه سحابه سپی»!
بوویه پیشیلی عه جه م بویه کی؟
تووکی تو و هه رگه ری ته ختی تاران
تا به هار بیه وه جیی دلداران
«گومبه زان» جیگه نیاز و رازه

چیت نیازه وهره لیی بخوازه
کورد و ئازادی به یه کتر شاد بن
دوژمنان بینه گل و بهر باد بن
«باغی شیخی» گولی ناو باغانه
سهیری هه توانی جگهر داغانه
سهر له ئیواره سه ریک هه لبینه
ژین وه سهر بگره وه خهم بپسینه

مالا وایی

چۆن وه ها شارئ له سهر دنیا بی
به خه یالا دی که مانگ ئاوا بی
سا مه هاباد به هومییدی دیدار
تاکو دهرت بینمه ئازا و پرزگار

با له شار دهرکه وین

داوهم دینه وه بیر «زاوا و بووک»
وهک سهری هیمنی توپ و بی تووک
لیره «لاچین» وهره «شیلاناوی»
کوئه لانمانه بمینین تاوی
شایی هیمن بوو هه ژار هه لده بهزی
دویه کی هاته دهسی و جهرگی تهزی

ساره وانان

ساروانانی ته مهن خوش ئازۆن
بی وچان دهیده نه بهر تازه و کۆن
«ساره وانانه» دلت بو لادی
هیچ له دلتا هه یه یادی یادی!
به نه مامی گهش و شهنگ و شل بوو
به نه کامی به ره و مردن کل بوو!

بەسرى

لەو بەرەت « بەسرى » دەسى دز بېرە
لەو سەرەت ئارەقى ماندوو بېرە

سەرى سولتان

«سەيد وەقاس» ھەر بەگەرى رەش بەلەكى
وہكو جاران بە كلوك و كەلەكى !*
خۆشى بۆ تۆيە دراوسى جوانى
دۆستى تۆن «قەمتەرەيى» و «دەرمانى»
لايەكت «چۆمى مەجيدخانى» بەرىن
مال و قۆپى ھەموو پېر پۆر و پەرىن
راسپېرە لە قەلا بۆ «كاکم»
ھىچ قسەى ماوہ ! دەللى بى باکم !*
گەبىوہتە كوئى ! شەرى ئاغاو گوندى!
سەيرى دنيا كە چلۆن بوو، چن دى !
كۆنە « سولتان» و «سولەيمان» رېويىن
شىت و خودارى ختەى بى خيويىن *
كۆسە بۆ رېيش دەگەرا و بۆ جاشى
داشى ھات كلک و سميلى تاشى *

ئىسا كەند

باشە شەوباشى لە « ئىساكەند» كەين
يادى يارىكى دەم و ليو قەند كەين
شال شلى، چاو بە كللى، ليو ئالى
چۆيلەككەك بووم بە دەسى مندالى

سەيدى كاكەجان *

«كاكەجان» پېرى «سەھۆلان» ھەر ھەى؟
نياز رەواى لاو و كچۆلان ھەر ھەى ؟

به ره و پير

گيان له رڼ چوونى به له ز دهمدا هان
كه وته به كيشه رى « پيرى بورهان »
مانگه زهر د بوويه وه؟ رڼت ديوه؟
دياره تو بهر له منت ناسيوه
دلّه دامركي ، خه يال ليم لاده
گيانه بو ديتنى پير ناماده
«كاني دولمانه» له سهر ريگامان
خوت بشو، بي چه په لي بي نامان
جي گه لي پاكه نه توش خاوين به
بو هه موو سووچي دهسه و داوين به
له «لووساوكانه» وه خوش رابيره
دهس به دم نه وسي چنوكا بگره
له هه موو لاه گول و گولزاره
شينيبه ، جوانيبه، ناوه و داره
دلي شيت چه پكه گولي كيش بچني
باشه هو شي هه بي هيشوو نه رني

گومبه ز

گومبه زى سپيه وه كوو پرووى پاكان
پاكه وهك گيان و دلي دلپاكان
سه دهفه و گه وهه رى يه كتاي تيډا
باره گاهي كه شه هه نشاي تيډا
مالي سه رخي لي خودا ناسانه
بيره دا چوونه به هه شت هاسانه
ليره كه شكولي هه ژاري تزييه
هه رچي نيره ي هه يه، چاوى له چيبه!
رڼت تيني به گه شه و تيريزه
رڼت ديني گه ش و تيشك ريزه
تيشكي نه و كاري به خول و خاكه
شوقى نه م گيان له به رى پرووناكه
گيانه تا هه ل هه يه له و جي گه وره
بده هه و جاري وه كو هه ج ده وره
لي بي پارپوه، نزا له خودا كا
با گري كاري هه ژاران چا كا
كوردى بيچاره هه تاكه ي ديل بن !

تۆق و كۆت هاودەمى پىي وو پىيل بن !
خوا نەناسان و چرووك و پەستان
بەس بگەوزيڭن لە چىيائى كوردستان
بەرزەبىي هەورى لە كەژمان هالى
زىل و زالى دەسى زۆر رامالى

سەيد رەشىد

وەرە سەر گۆرپى شەهيدى دلتەر
هەموو دنيا لە بەرئى، ئەو لەو پەر
«چاوشى» پىر بە هەواى زانستى
لە مىلى شىرى دەخستن پستى

نورانى و مەولانا *

گۆرپى نورانيه، مەولانا يه
كەسى وا گەورە لەمەو هەلا نايه

لەسەر گۆرپى داىك و باب

گيان وچانى لەسەر ئەم دوو گۆرە
دلە خوڤن هەل بە، چاو داچۆرە
داى و باب لىرە بە خاك ئەسپىران
بە پەكوو بوومە پەپووى جى ويران

داىك دەدوڤنم

دايه شەوگارى دريژ گريابووى
بو كورپ دىل بە نزا و برىا بووى
دەتەويست تاكه نەمامى سالت
بەرى شىرن بى لە رۆژى تالت
گول و لك بلكى بە دەور و بەرىا
ئارەقت بسپى لە بن سىبەرىا
بەرتە ژىر خاكەو هە ئاواتى دلت

ھەر بەھارت بوو ۋەرىن پەلکى گولت
ئاه و زوخاوى دلەى پېر سۆكەت
دېروو دەپوئىنى لە بان گلکۆكەت

رېو دەكەمە بابم

باوھ، نيازت بوو ۋەكوو تۆ وابم
لە جىھان دوورە پەريز، بو خوا بم
پېت وتووم چەندى لە تۆم پىرسىوھ
نىشتمان دۆست بە، خودات ناسىوھ
ھەرچى فرمىسكى ھەزاران بسپى
بو دوا پۆژى بەھەشتى دەكپى
نىشتمانم كە پروانيم، دىلە
باغى وا خوڭش بەرلا و بى چىلە
توركى تور توپى دەدا بو بەرپى
لىي دەگەوزىن عەرەبى بى دەرپى
مشكە كوېرەن عەجەم و پىشە بېن
خىوى باغ برسىيە، ئەو تىر و مېن
نىشتمانم كە دەويست، كەوتە دلە
بىم و پەرزىنى بكەم باغى گولم
ۋارشى گالە درى و دەرىبەست بى
بەس لە داگىركەرى پەست، پى پەست بى
چ ھەزارم نەدى، ۋەك كوردى ھەزار
چاۋ بە ئەسرىن و سېرى دەس زۆردار
خىوى خەرمان خېرى بى نان دەنوئ
گەلە خوئ پىوھ نەبى داس بسوئ !
خوئ، ژنى، كىز و كورپى كوورپى مەلۇ
ۋەكو جووچك دلە لەرزەى لە ھەلۇ
گەنم و جو، پۆن و خورى و تووتن و نەوت
گوڭشت و مېوھ و بەرى لىپرى شەش و ھەوت
ھەرچى داھاتە لە لادى و شاران
بگرە ھاتە ئەنقەرە، بەغدا، تاران
گورجى دەيقۆزىنەوھ دەستى بە خوئ
نانى پاك بەو دەمى پېر جوئ دەجوئ
ھەستى من ويستى كە دەستيان بېرم
لە ھەموو چاۋى تەر ئەسرىن بسېرم
ئەو دەمەى دابدېرم كورد دەخوا
لاى ھەزاران بم و نىزىك بە خوا

چم به سه رهات !

سه به خو که وتمه شوین ئاواتم
دوور له تو تووشی نه هاتی هاتم
ئابروو تایهک و حیزی تایهک
سه رپشک تهک بده مه هه ر لایهک
خویره تی خوئی بده می، نان زوره
ده فری نامووس و شه ره ف پپخوره
دهستی پانم له بنی باخهل گرت
ئابروم ویست و سه ری خوّم هه لگرت
ئه وه چهند ساله که وا ده ره به ده رم
له گوتن نایه چ هاته سه رم
روو له سووچم ، وه کوو توژ بی بایه خ
عاسمان لیفه یه هه ردم رایه خ
هه ر به لای بووری گری دا هیله
شووم خه تی خو شه له کیلگه ی تو یله
جوانی وهک ژنی کوپینیم ده رچوو
سپیه تی رووم خزی بو مووی سه ر چوو
زه رده بو لیو که ده هات لاپیه
په رپیه سه ر روومه ت و تاپوی بییه
خه م ره وینم خه مه ، کهس هه ر که سه ره
ده ردی دل چاری دلی ده ره به ده ره
خووشی وهک ئیوه مه گه ر بیته خه وم
گه ر هه بی جیگه بی لیی وه ربکه وم
چاوی ژیرم هه بی خه و بنوینی
نوینی زبر و ته ری نه ی تو ری نی
وشک و زه رد له ش به درک به ر لیژم
سووک و به ر باد و به سووچ و گیزم
قانگه لاشیک و له به ر ده م باوه
یان ته لاشیک و به سه ر ده ریاوه
گا به شیواوی له چولئی ده که وم
گا له گیزاوی شه پولئی ده نه وم

ھومئدم ھەر ماوہ

لہو جیابوونہ کہ جیگہم جی ما
شادی داکہوت و ھومئدم پی ما
رہنجہرؤ بووم و لہ رؤ نارہنجم
تا ھومئدم ھہیہ خاوەن گہنجم
دل بہ ئاواتہ کہ ماوہی بدرئ
پارچہ پارچہی لہت و کوت گہو بکرئ
باغی زید بیٹہوہ دەستی خیوی
دەستی کورد بچنی ھەنار و سیوی
پر نہمام بیٹ و نہمام پر گول و چل
چاو پھولیک بی لہ پھرزینی بہ گول
گیان بہ ھەر لایہکی باغا بفرئ
گہشکہ بی و چاوی بہ گریان بسپرئ
ئەو ھەلہ ھەلیہ لہ عاسمانی کورد
سەر بہخو سەرکەوئ لای وابی نہمرد
لەش لہ لای ئیوہوہ بسپیئ بہ خاک
خۆشە لای دایک و کەس و باب و کاک
خووش کەسی بیکہسہ بو رۆژی ژمار
زور دلآوایہ دەبوورئ لہ ھەزار

دیمہنی گۆرستانہکە

گیانہ بروانہ چ گۆرستانہ !
جی وچان و خەوی چاو مہستانہ
سوور ئەوا بیٹی دەلی شلیرہ
کۆلمہ ئالیکہ لہ ئا خا لیرہ
ئەو وەنەوشەہی کہ لەسای دارانن
شیننی سەر شینی گرۆی یارانن
خاک و خۆلی ھەموو گەنجہ و سامان
چاوی بادامی لہ ژیر بادامان

جوگه ئى قولقوله

لاکه وه دل پېرى زوخاو و کوله
وه ره سهر قولقوله فينکايى دله
مسته ئاويكى به رووى دل داکه
روو به رووى تهکيه ده بين ئه و ساکه

خانهقا

خانهقا دار و دهرت چيمهن و چيم
له هه مووى هه لده قولى بيره وه ريم
تات و ئاوى ، بهر و ناوى هه وشان
ههر له ميحرابه وه تا جى كه وشان
ميچ و بان ، رپره و مافووره و بهر
تووه كهت ، ريزى چنار و عه رعه ر
وشك و ته ر هوز و دهر و ديوارت
تازه و كوڻ و خويا و پيوارت
ژووره كانت چ له بهردن چ گلن
حوجره كان . گشتى له من نوشته دلن
داخو ئيستاش وه كو پيشوو ماوى !
دلنيا و دلگري پير و لاوى !
پيت و بهريان هه يه لاوى دل سوژ !
سوژى دليان هه يه پيرى پيروژ !
كى له جيى « جه عفره » بو ئوردوو !
كى هه لى ده گري سه وه ي پر نردوو !
كئيه وهك « حاجى » نه هيلى چه په لى
كى به فر دئى له جيگاي « شخه لى »
« شاپه سندي » هه بوو ميكايلي گهل
رپشه جوار گوشه يه كيش زور ته وه زهل
ماموستا مه نگو ر ه كه م حالى چييه ؟
« شىخى شامى » وه كوو ريش سپييه ؟
كى وه كو « سه يد » ي ده س و دلوازه
تووتنى كوڻى هه بى و چاى تازه ؟
« مه ميار » « كاكي مه لازاده » ت چون ؟
كيوه چوو تازه موسولمانى كون ؟
كه لله زل پيرى « فه ريك » چى ليها ت ؟
شيرى به گزاره گه روكى ديها ت
كى له جيى ئيمه فه قى و نان خوړن

تەمەل و بۆرە كەمن يان زۆرن ؟
ھاودەمى ئەودەمە سى شىخ زادەن
داخوا بۆ راوہ كەوان ئامادەن ؟
خىوہ كەو ھەر ھەيە قىپرە و سويندى
بۆنى با ھات و كەوى شەو خويندى
قازيەك و مينە و دەوريشىك بوون
ھاو دزى شەو لە مريشك و قەلەموون
كئيه پير؟ كئيه منال؟ كئى گەنجە ؟
كئيه پيم خۆش بووہ؟ كئى دل رەنجە ؟
كئى بووہ ؟ كئى چووہ ؟ كئى وەك خويە ؟
دئ و دەچئ ژين وەكوو ئاوى جوئە !

شىخ محەمەد

سەرورەيكت ھەيە پيى دلشادى
تە ئەوت ماوہ لە خەم ئازادى
خۆشەويست « شىخ محەمەد » ى ريش سوورە
لە خودا يار و لە دنيا دوورە
چۆرە ئاويكە لە دەرياي بئى پەى
دلى دەريايەكە پەى پئى نابەى
وا لە جيى پير و بە بيريش پيرە
لە نەزان شيرە، بە زانا ژيرە
سەد برى ھيندە براى نەبوايە
پاك و بئى گورگە بۆ ئەم كوگايە
تووك سبي زيانە لە پەمبۆ تۆزىك
ئابروى ھۆزئ دەبا رەشبۆزىك

بەرەو دۆلى ئاجيكەند

باغى فاتى مەلئى بوورى و خوى بوارد
گەردن ئازاكە گەليك ميوەم خوارد
دامە گوارتە گوئ لەسەر دزىەكى باغ
باغەوان ليم دەگەرە دەس بە پەياغ

وا شه پره فکهنه پړی شوخ و جوانه
 کورپه شیخ توورپه ده بن مه پوانه
 جیی دله باغی مه لا و ئاجی کهنه
 ههر گولله و بولبوله ههر سازه و بهند
 باغی باخچان و نه مامی ساوا
 چوئن دلاوایه که مالی ئاوا
 ههرچی گیللاس و به لالووکي خوارد
 سه ری هه وساری به زاری نه سپارد
 سیو و میو به رده له قه یسی به پرمین
 نهوی زور ترگز و فت دن ههر مین
 گهر بکا چاوی خومار رزگاریت
 وای بزانه له به ههشت پربواریت
 بی ترس بیخه سهرت ته شتی ته لا
 نوبه تی زوره مه چو تازه قه لا
 چاوگه سهر ئاشی خوراسانهش بی
 خوشه نهو بهنده له سهر چاوهش بی
 «گهر دشی چه رخه مه داری مه له که
 ئاشی شیخ بابه قه تاری گهره که»
 دیتته دهر ئاوی له سایه ی داران
 چاره بو کوخه رپه شه و بو ماران
 با وه خوین من عه جه مم کوخه رپه شه ن
 ده شگه نه ماری مزی مژ به ره سهن
 سه رده میک ببوه به ههشت ئاشی گولان
 گیان له زانست ده گه پرا و دم له چلان
 «سه رده راباد» نه چی خییو لییه
 به ته نی باری هه ژاریت پییه
 له م «عه زیز کهنه» ه به ناو باخچیک بوو
 جوان و بارچاو و له بار و ریک بوو
 سه ری سه و دام هه بوو لام دایه کنی
 کاله ههر میم کوشی، سنجووم نه رنی

ته ره غه

ته ره غه خوئی سهرت ههر به رزه
 لیک جیا بوونه وه مان چه ند وهرزه ؟
 یاری پاکردوو ده می پابردوو
 وا به سهر تووه کلاو پابردوو
 ههر له لانن ! ده مه وی سهری بکه م
 سه نگره ی سارمی خوین ریژی عه جه م

دیننه وه بیر کوپی کورد مه رگی دهوئ
 ئه و سه ره ی ناوئ به حیزی بنه وئ
 کارگ و ریواسه به هارانه بهرت
 وه کوو جاران کوپ و کچ دینه سهرت !
 گهنجی ئاوا بیه که چوئن ! سازن !
 دلته پرن ! دهس له ملی دلخوازن !
 جوانی ئه وساکه ئه و بیستا پیرن !
 هیچ له لات وایه له من دلگیرن !
 جوانی جیما که نه مام له و نیوه
 داری دوری بهری پیری پیوه
 تو که قیت ماویه وه بارت باره
 هه په مه ی جوانی له تو پرا دیاره
 باخچه یه سه ریته تی چوار دیواره
 پاش بلاغه و قهره لی و نوباره
 کان بیه رهش لان و مه کو ی چا و جوانان
 بهند و باون له ده می خو شخوانان
 زانین ئاوات که له بن بالایه
 گش له لاوچاکی ده سی بالایه

یادی دلداریک

داخه که م باوی کوپینیش لاچوو
 هیچ هه تا سه ر نییه وا هات وا چوو
 چا و شه هینیک دلی گرتم ئه وسا
 چه ن له بهر نازی ئه وا گیان چه وسا
 تازه لاوئ دل و پوو مه ت ساده
 مهستی سه رخو ش ده گه پام بی باده
 ری ئه دیو، چا و ده گه پرا بو بالا
 داوی دلداری له گه رده ن هالا
 بهرزه دیاور و به هه شت له و دیوه
 ده رکه داخراوه، کللی زیوه
 دانه فرمی سکه له لام سویراوی
 دل هه بیه و سواله ته له تیان ناوئ
 نه میوو سامانی جیا له جوانی
 جوان بیه که ش توایه وه تا پی زانی
 مامه وه، توامه وه، برژام، ئیشام
 به زه بی هات و ده سی پاکیشام
 چاوی خو م کرده وه وام له و جیه

سوڤى پاش مردنى هيوای پييه
 زهردى تاودارى هه زارى بي بهش
 تاو برا و كه وتمه سايهى باو هوش
 توانه وه، بووژاوه به ماچى ليوان
 گيانه، ژير بووه له سهيرى سيوان
 نهوده مانهى كه له باوه شيا بووم
 ئاده مانه له بههشتا ژيا بووم
 گولى سهر كوئمه گه شهى تيشكى چاو
 ئاره قههى خوئى ده كرد بوئى گولاو
 سيوى لاسوور سهرى گوئى ناسى
 داخ له دل خوئى به پهلئى هه لواسى
 ده مى شيرين بوو له ده ميا هه نگوين
 باده دادى بوو له ليوى ره نكين
 خونچه ده م سووره له سهر لاسايه
 زور دلى تهنگ بووه ههر بوئى نايه
 تا بهاتايه به رانبهر لاجانگ
 له عى سهر ئاو ده گهرا تيشكى مانگ
 لاملى، ئاسك و كهوى خسته گرهو
 توقى گيروئى رپاند گهردى كهو
 زير ده له رزى له په ناي گهردهنى زهر
 تاو و تينكى نه بوو، زهر و سهر
 شان هه نگوئى سى سهر سینه
 بو ته ماشا به شى سهر تا سینه
 گهر په پوول هى چه مى بهو جى فير با
 بال له بهر چاو بوو ده ترسا كوئى با
 خرى ناو مه م پرى ئاونگى گه زو
 شيرى خاوى له ده ما بوو ليمو
 مه مكى بديايه چ ئاده م چ نهوا
 به له ز ده يقوزته وه ههر كهس له ههوا
 لار و له نجهى كه ده لاي «لاله ش» نه خست
 كى مه لك تاوسى پيشووى ده په رست !
 پرچى پر پيچى قهد و بالا بوو
 ره شه مارى له نه مام هالا بوو
 ههر له سهر نيوكه وه تا بهر نه ژنو
 له رز و موچركى له شى تامه زرو
 جيوه لاي هيندى له ژير پشت به ندى
 ئابووى چوو بوو له توندى و مه ندى
 شلكه پان و قهفى تيراوى به لك
 موى كافوور له پانايى به له چهك

تام و رهنگی له لهشی ئەو دا بوو
 ئارهزوو واقعی تیا و پر مابوو
 له ههموو لاهه گوناوه بانگی دهکرد
 ههرچی لهو میوهیه چیشتوویه نه مرد
 تاوسه، ماره، نهمای بهژنه
 پیم ده لاین بچنه بهشی خوت برنه
 دهنگی «تۆم خوش دهوی، تو خوشت دهویم؟»
 گیانی کیشابوو پهنا پهره دهی گویم
 دل له دل نیازی نزیك بوونی ده بیست
 ده می نای نازی ده گوت، ماچی ده بیست
 لیوی ئاوی ده می دلی ده تکاند
 چاوی شه رماوی له چاوم ده چه کاند
 وهک ئەنی و چاو و چه ن و دیم و ده م
 خالی پرووی خوی ده نوان ماچی که م
 چاو به چاو، دل به به رامه می مه ست بوو
 می شک و هوش و رهگ و خوین بی هه ست بوو
 ههر له بهر پیوه هه تا توقی سه رم
 له گه راندا بو ته زووی سارد و گه رم
 ناسکه په نجه و مه چه ک و باسک و زه ند
 دینی به ردا و ملی تۆبه می هه لکه ند
 به ره ژوور چوو که ف و کووی لاو چاکی
 که وته دواینه وه داوین پاکی
 بوومه په زوان له به هه شتی جوانی
 له گوناوه تامی ژیانم زانی
 ئەو ژیانه می که له گه ل ئەو بووری
 خوشی کرد ئاگری ده ردی دووری
 وام به پیریش به خه یالی ئەو ده م
 پهل به سینگ داده کوتم له شوین مه م

دیسان روو ده کاته ته ره غه

لادری تالی خه یالی لای
 بادری باشتره داوی خاوی
 که ژ و کووی دوست و دراویت چونن!
 دل و پرووخوش و گه شن یان مۆن!
 ههر به قه زوانه ملی «پیرسله مان»!
 ته پر ده ژی دووره له ئاسوگی نه مان
 زور له ده وره می ده گه پرین به نیازان

دۆ به هانیکه له کن دۆخوازان
 « کۆشکی زارا » که به خه یال نه خشاوه
 هه ژدیهای نه مری له داوین ماوه !
 شانی « میرقازی » پپر و بزوینه
 زینده وه ر لئی ده گه پین، دژوینه !
 خوش بووه « پیمه ره که ی فه رهادی »
 بو سه ری دوژمنی رپی ئازادی !
 ته رغه، کیوی له، یژینه ی کورد
 کۆنه هاو رازی « سه فین » و « هه لگورد »
 « ئاگری » و « پیرس » و « مازی » و « ساسۆن »
 خزمی « پیرانی » که س و کاری تۆن
 له لۆرستانه وه تا پشت « تورۆس »
 گه لئ زۆرن بنه ماله ی « زاگروۆس »
 کورد هه زاران و هه زران ساله
 سایه په روه رده ده ژین له و ماله
 ئیوه بوون، پشت و په نا و دژداری
 نان بده و یار و دژی به دکاری
 پیاو ته ی و مایه ژیانی ئیوه ن
 مانه وه ی ناو و نیشانی ئیوه ن
 کیوی « جوودی » له گه ری تۆفانا
 گه مییه که ی نوو حی له سه ر سه ر دانا
 په ندی پپر بایه خی پیشینیانه
 « کورد له ته نگانه ته لانی لانه »
 « چپای مه زن لئی هه بی بزنی و هه رزن
 نابه زن بو که س و هه ر سه ره رزن »
 ئیوه دیتان به سه تان خونکاران
 زۆرو بیست هه و هه و و خر مه ی سواران
 پانی پال داوه ده می « بانپیل »
 رپوی لی کردنه کوپخا به خه یال
 گه لئ ئه سکه نده ر و زۆر وه ک زه نفۆن
 دانی هه ل بریه وه ئه م کورده بخۆن
 عه ره بو هات به سه را وه ک لیشتاو
 بی به زه ی دلر ه شی فیلبازی به داو
 چه نگه ی چه نگیزی به خوین پاراو بوون
 بو هه لاکۆ به ره گه و سه ر راو بوون
 جارئ ته ی مور به شه لی سه ر ده که وت
 تیری کویری که قری به ر ده که وت
 شاعه باس ویستی سمیل بابر کا
 کیو له بن بینی ، گه لی کورد قر کا

نادريش سوږى له زور جيگا دا
 به ههږ و گيفه وه خوځى لى بادا
 زورى زوردار كه سهريك پيو ويړان
 به ملي ورده وه ليو هه لديران
 زور گه مال داويه گه ماروځى ناومان
 ئيمه هه ر ماين و و ئه وان به دن او مان
 هاتن و چوون زلى زور خاوه ن زور
 كوردستان گر به خه يال و كورد خور
 شرت و گوم بوون و هه موو راپردن
 كوردستان هه ر هه يه كورد هه ر كوردن
 به لگه بو چه نكه چه مووش و توژيك
 ديتته دى لير و له وئ چه ند گورپك
 خواردنى كورد و چيائى دژواره
 دهرنه چوون فيل و نه هه نك له م بواره
 تازه وا مشك و توله و وشترى گهږ
 به ته مان بيكه نه جى مؤل و گه وهږ
 خاك به سهريان بئ وه كوو پيشوويان
 ده بئ نيهي ننه وه هه رچى جوويان
 شل نه ما كورده په لوولهي دويني
 ئيستته وا تونده ددان ده شكيني
 سه رده ميك خاوى مه لا و خانان بووين
 پاروه خو شهي ده مي بيگانان بووين
 ئيستته نه و تاوه له ئاوا بوونه
 شيرى كرژ نيازى له لان رابوونه
 توږى ديلى له په لان هه ل دهږئ
 كئ به شى خواردووه گورچووى دهږئ
 ديتته گوږت گه رچى كر و بيد ه نكي
 ده نكي پيشمه رگه ت و زه بر و زه نكي
 داد و هاواري عه رهب له ولاوه
 تينى بومبا و كه قرى تاواوه
 نه مه بوليله يه بو رورثى روون
 بانگه وازيانه كه رولت زيندوون
 بيئى خوږين، دوو كه له شينكه ي بارووت
 با كه بو ت بيئى له سه ر خو بئ پشووت
 ته مى خه م نه گري بلئى چاره ره شم
 شوږشى كورد هه يه من دووره به شم
 ئاوه دان ده بنه وه ناو سه نكه رى تو ش
 دل پته و به به هه واي رورثى خو ش
 تازه ده كريتته وه دوزمن كوشتن

ژه نگی سهر دل دهسپړی خوین پښتن
ئاگرت هه لیبی وه کوو رابردووت
لاشی دوزمن ده که مه ئاوردووت
پوژ ده بی ناوی هه ژار نامینی
سازی ئازادی له رووت ده خوینی
خوات ده گهل بی تهره غه ی قیت و قوژ
جه ژنی رزگاری نزیکت پیروژ

یادی جوانه مه رگیک

«پیرمه مه د» تهره تیراوی دلی
توژ و هه توانی ده ست خوینه و گل
گیانه پر سوپه برینی ده رکا
گه شه خویناوی له چاوم سهرکا
جوانه مه رگی هه یه له و داوینه
خاکی نمدار که مه وه به و خوینه
جه گی تو و به رگی ژیانی من بوو
گه وه هری نه رم و نیانی من بوو
به ر له پوژانی ئه وم پی ناسی
سهر له سوپا بوو به گیژی و کاسی
دهس له دل تهنکتر و ناز شیواو بووم
زوړ له دامای پتر داماو بووم
گیان له خوینی گوماننا ویل بوو
بواوی به رباری به دیمه ن لیل بوو
داوی ئاوات و هومیدان باریک
تهم تهنیبووی سهر و بهر چوو تاریک
له پری په ربیه کی نازدار و شه پال
ئاسکی ناسکی شیرین خهت و خال
بوو به ده ستگرته م و شایی شاندام
پوو به رووی باغی ژیانی هاندام
پابه رم بوو له پچه ی دل پتهوی
وره به ربوونی نه بوو، ببوه کهوی
کیژی تو بوو به فریشته ی به ختم
ته ختی کرد که ند و کلوی رای سه ختم
تای ژیانی له ژیانم هالاند
تا ئه وم بوو له ژیان نه منالاند
شه و چرایه ک بوو له پوژی ره شما
به ختی بیدار بوو له ناو باوه شما

هیزه لووکهی ره شه بای مه رگی نه کاو
گشته کهی کرده وه بیه کباد و خاو
هه لوهری سووره گولی بولبولی دل
شینى بو ماوه له جیی چولی چل
تازه په روانه ده سووتا بالی
بای نه هات شه وقی شه مالى مالى
یه ره گهل به ختی هه ژار ریک که وتن
دوور له من چوون و له خاکا خه وتن

یادی دلداریک

داخه کهم باوی کورپینیش لاجوو
هیچ هه تا سهر نییه وا هات وا چوو
چاو شه هینیک دلی گرتم نه وسا
چهن له بهر نازی نه وا گیان چه وسا
تازه لاوی دل و پروومت ساده
مهستی سهرخوش ده گه پرام بی باده
ری نه دیو، چاو ده گه پرا بو بالا
داوی دلدارى له گهردهن هالا
به رزه دیوار و به ههشت له و دیوه
دهرکه داخراوه، کللی زیوه
دانه فرمیسه که له لام سویراوی
دل هه یه و سواله ته له تیان ناوی
نه مبوو سامانی جیا له جوانی
جوانییه کهش توایه وه تا پیی زانی
مامه وه، توامه وه، برژام، ئیشام
به زه بی هات و ده سی پراکیشام
چاوی خوم کرده وه وام له و جییه
سوفی پاش مردنی هیوای پییه
زه ردی تاوداری هه ژاری بی بهش
تاو پرا و که وتمه سایه ی باوهش
توانه، بووژاوه به ماچی لیوان
گیانه، ژیر بووه له سهیری سیوان
نه وده مانه ی که له باوه شیا بووم
ئاده مانه له به ههشتا ژیا بووم
گولی سهر کولمه گه شه ی تیشکی چاو
ئاره قه ی خوشی ده کرد بوئی گولاو

سیوی لاسوور سهری گونای ناسی
 داخ له دلّ خوی به پهلئ هه لواسی
 ده می شیرین بوو له ده میا هه نگوین
 باده دادی بوو له لیوی ره نگین
 خونچه ده م سووره له سهر لاسایه
 زور دلّی تهنگ بووه ههر بوئی نایه
 تا بهاتایه به رانبهر لاجانگ
 له شی سهر ئاو ده گهرا تیشکی مانگ
 لاملی، ئاسک و کهوی خسته گرهو
 توّقی گیرویی رفاند گهردنی کهو
 زیړ ده له رزی له پهنای گهردهنی زهرد
 تاو و تینیکی نه بوو، زهرد و سهرد
 شان هه نگوینی سپی سهر سینه
 بو ته ماشا به شی سهر تا سینه
 گهر په پوولهی چه می بهو جی فیّر با
 بالّ له بهر چاو بوو ده ترسا کویر با
 خری ناو مه م پری ئاونگی گه زو
 شیری خاوی له ده ما بوو لیمو
 مه مکی بدیایه چ ئاده م چ ئه و
 به له ز ده یقوژته وه ههر کهس له هه و
 لار و له نجهی که ده لای «لاله ش» ئه خست
 کی مه له ک تاوسی پی شووی ده پهره ست !
 پرچی پر پیچی قهد و بالّ بوو
 ره شه ماری له نه مام هالّ بوو
 ههر له سهر نیوکه وه تا بهر ئه ژنو
 له رز و موچرکی له شی تامه زرؤ
 جیوه لای هیندئ له ژیر پشت بهندی
 ئابرووی چوو بوو له توندی و مهندي
 شلکه پان و قهفی تیراوی به له ک
 مومی کافوور له پانایا به له چه ک
 تام و رهنگی له له شی ئه و دا بوو
 ئاره زوو واقعی تیا وړ ما بوو
 له هه موو لاه گونا بانگی ده کرد
 ههرچی له و میوه یه چیشتوویه نه مرد
 تاوسه، ماره، نه مامی به ژنه
 پیّم ده لّین بچنه به شی خوت برنه
 دهنگی «توم خوش دهوی، تو خوشت دهویم؟»
 گیانی کیشابووه په نا پهره دهی گویم
 دلّ له دلّ نیازی نزیک بوونی ده بیست

ده می نای نازی ده گوت ، ماچی ده ویست
 لیوی ئاوی ده می دلمی ده تکاند
 چاوی شه رمای ده چاوم ده چه کاند
 وهک ئه نی و چاو و چه ن و دیم و دم
 خالی پرووی خوئی ده نوان ماچی که م
 چاو به چاو، دلّ به به رامه می مه ست بوو
 می شک و هو ش و ره گ و خوین بی هه ست بوو
 هه ر له به ر پیوه هه تا تو قی سه رم
 له گه راندا بو ته زووی سارد و گه رم
 ناسکه په نجه و مه چه ک و باسک و زه ند
 دینی به ردا و ملی تو به می هه لکه ند
 به ره ژوور چوو که ف و کوئی لاو چاکی
 که وته دو اینه وه داوین پاکی
 بوومه ره زوان له به هه شتی جوانی
 له گونا ه تامی ژیانم زانی
 ئه و ژیانه می که له گه لّ ئه و بووری
 خو شی کرد ئاگری ده ردی دووری
 وام به پیریش به خه یالی ئه وده م
 په ل به سینگ داده کوتم له شوین مه م

خوا بزاردیه وه
 گه رچی خوام گه وره به زه می خو شی نارد
 گه ری گه ردوون چ بوو تاوانی بزارد
 ده ردی بی هاوسه ریی ده رمان کردم
 ره قه نی بی ده ری نه رمان کردم
 جوانترین په ریبه کی خوئی خسته په نام
 باغی شادیم له گوله و تازه نه مام
 ئه و هه موو کو سپه که دیته سه ر ریم
 ئه و هه موو داوه می ده پیچن سه ر و پیم
 ئه و هه موو تالییه من ده یچیژم
 ئه شک و خودانی که من ده یچیژم
 هه رکه خو م خسته وه سه ر شابالی
 به رگی ژان و شه که تیم دامالی
 چه ند په ژاره و کزی زوری بی نی
 یه کی نامینی که ئه و ده مدوینی
 چاوی نه رمی که ده چاوم ده بری
 ژه نگ و فرمی سکی دلّ و چاو ده سری
 دینی ودمه، ده می هه توان پیژه

تا ههيه كونه برين ساپژره

بهو حالهش

هيشته تا با له موكريانه وه دئ
نيازي سهردانه به لاي گيانه وه دئ
دل دهورتيني له سوئي ئه و ناوه
سهره تيريكي تيا جيماوه
جار و بار خوين ده دهلي و ديته وه سو
خوين و گل تيكه له هانامه به تو
پيري دل چاك ئه وه خووت و ئه وه دل
دله ئارام به له ده زمان مه كه سل

به ره و بوكان

بهس خه والوو به خه يال پروانه
شاري بوكان وه كوو بووكان جوانه
ميشه يه، باغه، گولستانه، چه مه
لاوي لاو لاهه، كچي خونچه ده مه
ئاوي چاويك له دلي ئه و دايه
چاوي قرزالي له بهر هه لئايه
مانگ له ميژ ساله له ريڊا فيره
وهك تريفه ي مه له وان بي لي ره
توش بچو، گيان و دلپش ئاماده ن
ترسوو دامال و خو پيڊاده ن
مار و جرجي عه جه مو نايه نه بهر
شه و له ترسان له كونان نايه نه دهر
ئه و قه لايه كه بهرز ويستاوه
دوور له ويستاكه هه وارگه ي پياوه
سهر سه را و كو شك ي گه لي سهر داره
بوته بهر دار، چ خودا بهر داره ؟
پياو نه مان و ئه وي مان خو پيري بوون
هيږ و ور فيري خره ي زيږي بوون
كورده نامووسي فروشرا به چله
گاي شله گشتي له خو بوونه مله
هه ركه سه ي ببوه كه وي دهس دوژمن
ده يه ويست خزم و كه سي خو ي قر بن
دان دران تاكوو له كيو كه و ده فري
كاتي تاران سه ري وانيشي بري
كه وي سهر داري له بيرمان ماوه
كه له سه ر چي سه ري هه لفرتاوه

بهسه خوئیژی بهسه زاماندا
 با بنوارین به هه موو مالاندا
 ئاخۆ یاران وه کوو جاری جاران
 شهو نشینیانه له پای دیواران !
 ئه مجهد و قازی مه لا ریشی هه سار
 کئی به ئاخ و کوله بو رهنجی هه سار
 شیره چۆبینه برشتی ماوه !
 یان کهل و کول بووه، کۆلی داوه !
 پیره شاهوی قهره گوئی هه به گوره !
 یان هه جهم ترسی وه بهر ناوه کره !
 له مرۆ داخوا برای راست ماون !
 یان چه ماون ، له هه ما چه وساون !
 کاوه بو کوتکی شکا و بی چه رمه
 خوینی لاوان که له بیر کا، شه رمه
 مچه گرده ل که به ره و باو بووه
 گشته یان پیچی درا و خاو بووه !
 هه لو کل بوون که له هیلانی کهل
 چینه یان چونه له سه ر خوانی قهل !
 بیری ئه و ناوه له بیریان ماوه !
 یان له پای رازه وه هه ل دیراوه !
 هیچ له بیریان له لیپی بیران
 جهنگی سه ر چامه له به ریپی بیران !
 رۆژ به دوومانه وه وه ک کوینی ره ش
 لاشه ده تلان ه وه له خوینی گه ش
 له فرۆکانه وه بو مبا باران
 کل و پيشمه رگه به ئاگر خاران
 له ته قه و دوو که لی گه رمی گپی شه پ
 خوی ترس پيشی هه لات کویر و که پ
 کئی په نای گرت له ره هیله ی توپان !
 چه ند سه که ت بوون عه ره ب و جاش توپان
 سه رده می هه نجه ری کورد هاته وه گه پ
 سه ری وشکی ده بپی و گوشتی ته پ
 خوینی پیسی له شی سیسی عه ره بان
 گوپ و فیچقه ی بوو له بان تیغی ده بان
 باوی بوو گالته به مردن کردن
 کورد وه سه ر که وتن و ، دوزمن مردن
 دیته بیریان که له سه ر نوینی سه نگ
 ببوه لای لایی شه وان دهنگی تفه نگ
 «دۆلی سه فنتی»، «بنی پیس»، «ریزان»

خۆش بوو چۆن بوو له بهريان بيزان!
سه رچيای شیرن و چای بهر باران
لای ئهوان تال بوو له تاوی تاران!
دهس و چاو ئیسته ئهوهند تیر و پرن
سه دهزار پهنگه به پووشیک نهکرن

سهیری جوانی بکهین
مانگه هه رچه ند به لهزی دهیزانم
لیمگه پئی تۆزی تریش بروانم
سه ربکیشم به بریک مالاندا
چاو بگپرم به خهت و خالاندا
کیژه بۆکانی خه والووی نازن
پاوپووز پروتن و پیسیروان
زه رده مه م دیاره که خاوه ن نووستون
بۆ پشوودان له کراس ده رکه وتوون
پرچی ئالۆز که له سه ر له شیانه
شه وه زه نگ داگری ئاوی ژیانه
مانگ ئه گه ر تیشکی بدا رینوینه
شنه با بسک و کهزی بزوینه
هه له تا چوی خه والوو مهستن
تا جهزایه رچی به بیان بی ههستن
دلّه خو تیرکه له سهیری جوانی
رپیت هه یه چه ند به خه یال بروانی

تا من گه شتیک ده کهم

تا من و گیانی په ژارم تاوی
تۆزی له م ده وره ده گپین چاوی
«وشته په» داخو فه قیلله ی دینی
یان له جیی ئیمه په پوو ده خوینی
کوا سوله یمان و له چی تاراوه
تهخت و قالیچه نه ما با ماوه!
شیخی شیخله ر به روالهت بهخته
دووهر به ختی بۆ هه ژاران سهخته
خیوی کیو خاسه کهوئ له شوینی
به دل ئاواته که بۆم بخوینی
پاوکه ری ته پله به سه ر له و ناوه
له گه ره و داوی له ده وره ی داوه

مالاوايي

گيانه مهودا كه مه ناسو سووره
بیر نه بووریتته وه ریمان دووره
وه خته لیلابی له بهر چاو بره وئ
خیلی شه و کوچهره، پوژ دهرده كه وئ
به هومیدم كه به پوژی پوئن
تیشکی نازادی خه مان داپوئن
ناشکرا پروو به گول و گولزاران
بیمه وه و بیمه دس و پرووی یاران

ئهی موکریان به خودات ده سپیرم
یادگار وه رگره ئه شکی سویرم
بی منیش خوش به مه کوی بیروه ریم
تو به جی هیشتنه هوی کویره وه ریم

فهره نگوک بو به ره و موکریان

-
- * ماسو : گوندیکه له نیوان لاجان و سابلاغ دا ، هه ژار سه رده می مندالییتی خوئی له وئ به سه ر
بردووه .
- * قازیاوئ : گوندیکه نزیك سابلاغ. هه ژار زور مندال بووه له هه واری ماله خالانی ، كه له سه ر
چه می ئه و گونده هه لیان داوه ، ماوه یهك پای بواردووه .
- * پردی سوور: پردیکی سه رچومی مه هاباده ، كه دواي لیسانی به ربه ند ، پرده كه یان ویران كرد .
- * باغی مکایل : باغیکی سه رسه وی په نا شاری مه هاباده . سه یرانگه یه کی خوش و دلگره .
- * ماملئ : ماموستا محمه دی ماملئ ، هونه رمه ندی ده نگخوش و پیاوچه کی کورد .
- * خه زایی : کیویکه له باکوری مه هاباد ، كه کانیاویک و داریکی تووی سووری له داوین دا بوو .
- * گراو : سه رچاوه یه کی ئاوی گوگردییه كه بو دهرمانکردنی نه خوشینی پیست زیده به كه لکه . ئاوی
گراو هه رکه له سه رچاوه که ی کل ده بیته ، ده بیته به رد . له ده ور و بهری شاری مه هابا دا چه ندین
سه رچاوه ی گراو هه یه .

- * تاقهدار : تاک داریکی کۆن و قه‌دیمه‌یه که له داوینیی خواره‌وه‌ی شاخی گرده‌له، له پوژئاوای شاری مه‌هاباد ، له سهر گۆرپیی کۆن شین کراوه .
- * مه‌حمودکان : گردیکه له باکوری شاری مه‌هاباد، که سمایل خانی سمکۆ ، له سهر ئه‌وه گرده، دژ به هیزه‌کانی ئییرانی شه‌ری کردووه . کوزراوه‌کانی هیزی ئییرانی له داوینیی ئه‌و گرده‌دا چال کراون .
- * بداغ سولتان : ئه‌میریکی به‌ناوبانگ بوو که حکومه‌تی سابلاغ و ده‌ور و به‌ری پئی سپی‌دراره .
- * بداغ سولتان له ئاوه‌دانکردنه‌وه‌ی سابلاغ دا ده‌وریکی به‌رچاوی بووه . سازکردنی مزگه‌وتی سوور و پردی سوور له کاره‌کانی ئه‌و ئه‌میره‌ن . بداغ سولتان سکه‌ی پولی وردی لیداوه ، که جنسه‌که‌ی که (مس) بووه و به سکه‌ی سابلاغ ناوی ده‌رچوووه .
- * غه‌وسی سانی : شیخ عوبیدولاهی شه‌مزیان، سهره‌ل‌دان و راپه‌رپینییکی ریبه‌ری کردووه که دژ به ده‌سه‌لاتداریی ئییران شه‌ری کردووه و هه‌تا نزیک شاری مه‌راغه‌ی له ده‌ست ئییران ئه‌ستاندۆته‌وه .
- * شیخ بابا : شیخی غه‌وساباد بووه . شیخ بابا به‌پیی قه‌ولیک که پووسه‌کانی سهرده‌می تزاری پییان دابوو ، گوتبویان ئه‌وان له راپه‌رپینه‌که‌ی دا یارمه‌تی ده‌که‌ن بۆ وه‌رگرتنی سهربه‌خویی کوردستان، به‌مه‌رجیک دژ به تورکه عوسمانلییه‌کان شه‌ر بکه‌ن، به‌لام روسه‌کان درویان ده‌گه‌ل کرد و هیچ یارمه‌تی پئی نه‌دا . تورکه‌کان هاتن و شیخ بابا و همه‌حسین خانی سهردار و سه‌یفه‌دین خانی سه‌قزیان گرت و له داریان دان .
- * مه‌لیک زاده : سهرکرده‌یه‌کی ئییرانی و خزمی شای ئییران بووه . مه‌لیک‌زاده به له‌شکه‌ریکی گرانه‌وه هی‌رشه‌ی هی‌ناوه‌ته سهر شاری سابلاغ . سمایلخانی سمکۆ له‌شه‌ویکدا هی‌رش ده‌کاته سهر مه‌لیک‌زاده ، هی‌زه‌که‌ی تیک ده‌شکینیت، مه‌لیک‌زاده‌ش ده‌کوژریت .
- * کۆمه‌لی ژ. ک : کۆمه‌له‌ی ژیانه‌وه‌ی که‌رد له سالی 1942 دا له شاری سابلاغ پیک هاتووه .
- * همه‌حسین خانی سه‌یفی قازی ، وه‌زیری به‌گری و فه‌رمانده‌ی له‌شکری کوردستان بووه که ده‌گه‌ل پێشه‌وا قازی محمه‌د له دار دراره .
- * قوورغ : قوویییه‌ک بوو له مه‌هاباد ، که‌وتۆته ژیر ئاوی به‌ربه‌ندی مه‌هاباد . بای قوورغ به‌ناوبانگ بووه .
- * گه‌ره‌کی شوانان : گه‌ره‌کی شاری مه‌هاباده، که زۆریه‌ی دانیشتوانی ئه‌و گه‌ره‌که له لادیکانه‌وه هاتبوون .
- * چاوپه‌ق : ناوی بنه‌ماله‌یه‌کی به‌ناوبانگی مه‌هابادیه‌ی، که کاری پزشکی و شکسته‌به‌ندی و ئۆرتۆپیدیی یان کردووه .
- * گه‌رماوی شوجاع : همه‌مامی شوجاعولمولک . همه‌مامی کۆن بوو له مه‌هاباد .
- * شاده‌رویش : مزگه‌وتیکه له گه‌ره‌کی رزگه‌یانی شاری سابلاغ ، که حه‌وشه و حه‌ساریکی خووشی هه‌یه . سه‌وزه‌یخانه و دار و دره‌خته‌که‌ی به‌ناوبانگه .
- * رزگه‌یی : گه‌ره‌کی رزگه‌ییان . یه‌کیک له گه‌ره‌که کۆنه‌کانی شاری سابلاغه ، که مالی ماموستا هه‌زاریش ماوه‌یه‌ک له‌و گه‌ره‌که دا بووه .
- * مه‌وله‌وی : نازناوی بنه‌ماله‌یه‌کی کۆنی مه‌هابادیه‌ی، که کاریان پزشکی و ده‌رمان کردنی خه‌لک بووه . کورپه‌کانیان هه‌ر ئیستا دوکتۆرن .

* خالە سووره : چاکیک بووه له گه‌ره‌کی قول‌ه‌قبران له شاری مه‌هاباد، داریکی سه‌سه‌وزیشی به‌سه‌ره‌وه بووه. ئیستا نه‌ گه‌ره‌کی قول‌ه‌قبران ناوه‌که‌ی ماوه و نه‌ چاک و نه‌ دار.

* خانه‌قای نه‌هری : ته‌کیه‌ی به‌ره‌ی شیخه‌کانی شه‌مزینانه ، که شان به‌ شانی مزگه‌وتی هه‌باس ئا‌غایه له مه‌هاباد دا.

* شیخ‌عه‌بدولقادر و شیخ‌مه‌مه‌دی شه‌مزینی له لایهن تورکانه‌وه له پ‌یی ئازادیی کوردستاندا به‌دار دا‌کران.

* گه‌ره‌کی خرئ : یه‌کیک له گه‌ره‌که‌کانی شاری ساب‌لاغه، هه‌ژار له‌و گه‌ره‌که‌دا له دایک بووه.

* گه‌ره‌کی قول‌ه : یه‌کیک له گه‌ره‌که‌کانی شاری مه‌هاباده. وه‌فایی، شاعیری مه‌زنی کورد له‌و گه‌ره‌که ژیاوه.

* گه‌ره‌کی ئه‌رمه‌نیان ، سه‌رپلوسک ، پشت‌قه‌لا ، گه‌ره‌کی حاجی هه‌سه‌نی : له گه‌ره‌که کۆنه‌کانی شاری مه‌هابادن.

* عیمادی : ناوی چایچییه‌کی قه‌دیمه‌ی شاری مه‌هاباد بووه.

* هه‌مه‌شهل : ناوی که‌بابچییه‌کی قه‌دیمه‌ی شاری مه‌هاباد بووه.

* به‌ستینی چۆم : ته‌نکاویکی چۆمی مه‌هاباد بوو که جیگای سه‌یر و سیاحت و ئاوه‌یانی ژنان بوو.

* چوارچرا : گۆره‌پانیکه، که بو‌یه‌که‌مجار له‌وئ ئالای کوردستان هه‌لکرا. هه‌ر له‌و مه‌یدانه‌شدا پ‌یشه‌وا و سه‌دری قازی و سه‌یفی قازییان به‌دار دا کرد.

* خال‌ه‌مین : شاعیریکی سه‌رده‌می کۆماری کوردستانه له مه‌له‌بندی مه‌هاباد ژیاوه.

* سه‌ید عوبه‌یدیلا ئه‌یوبیان: نووسه‌ر و مامۆستای زانکۆ ته‌وریز، که چه‌ند کتییی به‌یتی کوردی وه‌ک : مه‌م و زین ، خه‌ج و سیامه‌ند ... ی چاپ کردووه.

* مزگه‌وتی سوور : کۆنترین بینایه که بدا‌غ سولتان سازی کردووه. هه‌ر ئیستا مزگه‌وتی جامیعی مه‌هاباده.

* گه‌ره‌کی دارو‌غه ، کۆپین ئاوا : دوو گه‌ره‌کی شاری مه‌هابادن.

* داشامه‌جید : ناوی کیویکه له لاشانی مه‌هاباد دایه له به‌ری رۆژه‌ه‌لات.

* لاله‌باس : ناوی باغیکه له مه‌هاباد.

* می‌شه‌ی کورتانی : ناوی دارستان و می‌شه‌یه‌کی له مه‌هاباد.

* باغی سیسه : سه‌یرانگایه‌کی خو‌شی مه‌هاباد بووه .

* کانی مام قه‌مه‌به‌ران : سه‌یرانگایه‌کی کۆنه مه‌هاباد بووه.

* گومبه‌زان : گۆرخانه‌ی به‌ره‌ی بدا‌غ سولتانه و زیاره‌تگایه له مه‌هاباد.

* باغی شیخی : سه‌یرانگا و باغ و بیستانی خو‌ش بووه له مه‌هاباد که ئیستا نه‌ماوه.

* زاوا و بووک : کیویکه له نزیک مه‌هاباد.

* ساره‌وانان : گوندیکه نزیک مه‌هاباد. دایکی هه‌ژار که سه‌یدزاده فاطمی کچی سه‌ید هه‌مه‌ده‌میانی نوورانیه، خه‌لکی ساره‌وانان بووه.

* به‌سری : کیویکه له نزیک مه‌هاباد دا، که زۆر جارن دز و جه‌رده خه‌لکیان لئ روت کردووه.

* سه‌ید وه‌قاس : کیویکه له نیوان چۆمی مه‌جیدخان و قه‌مه‌ته‌ره و بورهان دایه. گۆریکی لیه‌ به‌ناوی سه‌عدی وه‌قاس، که جیی زیاره‌ته.

* کاک : نیاز مه‌لا ئه‌مه‌جده‌ی قه‌لایه که نازناوی شیعیری کاک بوور.

* سولتان و سلیمان ئا‌غا : دوو ده‌وله‌مه‌ندی چۆمی مه‌جید خان بوون، که ئه‌م دووه دزی کۆمه‌له‌ی ژک بوون.

- * ئيساکه‌ند : گونديکە له موکريان، که هه‌زار سه‌رده‌میک له‌وئ خویندووویه‌تی .
- * کاکه‌جان : چاکیکه‌ نزیك گوندى سه‌هۆلان ، که کور و کچی لاو ده‌چنه‌ سه‌رى و نیازى لئ ده‌خوازن .
- * پیری بورهان : نیاز شه‌مسه‌دین شیخ یوسفی بورهانییه‌ که له‌ خانه‌قای شه‌ره‌فکه‌ند نیژراوه . سه‌رده‌میک هه‌زار له‌وئ فه‌قئ بووه .
- * کانی دولمان و لوساوکان : دوو جیگهن له‌ خانه‌قا .
- * سه‌ید ره‌شید : عالم و شاعیر و قسه‌خۆشی به‌ناوبانگ، که دوو نازناوی هه‌بووه ؛ چاوه‌ش و شه‌هید .
- * نورانی : سه‌ید همه‌ سه‌عیدی کوليجی عالمی به‌ناوبانگ، که مامی دایکی هه‌زار بووه .
- * مه‌ولانا : مه‌لاسادقی خه‌لیفه‌ی شیخی بورهانه‌ که پردی قه‌ره‌فشلاغ و قه‌لاتاسیان و ریگه‌ی به‌سری ئه‌و دروستی کردوون . مه‌ولانا خالی باوکی هه‌زار بووه .
- * شیخ محمه‌د : زانییه‌کی زۆر به‌ناونابگی موکریانه‌ کوره‌ گه‌وره‌ی شیخی بورهانه‌ و به‌سه‌ر خانه‌قا راگه‌یشتوووه .
- * باغی فاتح : باغیکه‌ له‌ نیوان خانه‌قا و گوندى شه‌ره‌فکه‌ند دا .
- * گوارته‌ گوئ : کیویکە له‌ نیوان خانه‌قا و گوندى ئاشی گولاندا .
- * شه‌ره‌فکه‌ند : گونديکە باوکی هه‌زار له‌وئ له‌دایک بووه .
- * باغی مه‌لا ، ئاجیکه‌ند، خوراسانه‌، ئاشی مه‌لا ، تازه‌قه‌لا ، سه‌رده‌راباد ، ته‌ره‌غه ، باغچه‌ ، سه‌رباخچه ، چواردیوار، قه‌ره‌لی ، نۆبار، عیلماباد ، کانیه‌ ره‌ش و ئاشی گولان : چه‌ند گونديکن له‌ موکریان .
- لاله‌ش : شوینیکی پیروژه‌ له‌ لای موسل، جیی گۆری شیخ هادییه‌ و زیاره‌تگای ئیزه‌دییه‌کانه‌ .